

Katowice, dnia 15 grudnia 2015 r.

INFORMACJA PRAWNA

w sprawie dopuszczalności przekazania urzędnikom sądowym zadań z zakresu zawiadamiania Biur Informacji Gospodarczej o należnościach powstałych na rzecz sądów na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego

sporządzona dla: Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Pracowników Sądownictwa

Przedstawiony stan faktyczny:

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396) wprowadziła w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557; dalej: k.k.w.) nowy obowiązek po stronie sądów, polegający na niezwłocznym przekazywaniu do biur informacji gospodarczej (dalej: BIG), informacji o powstaniu zaległości w zapłacie należności kwot pieniężnych stanowiących przedmiot przepadku, kosztów sądowych lub pieniężnego kary porządkowej na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego wydanego w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie (art. 12a § 1 i 2 k.k.w.). Obowiązek ten wynika z uznania sądów za wierzycieli w rozumieniu ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1015; dalej: u.i.g.), co wynika z art. 12a § 3 k.k.w.

Mając na uwadze powyższe, członkowie Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Pracowników Sądownictwa (dalej: MOZ) chcą uzyskać informację prawną na temat dopuszczalności delegowania na urzędników obowiązków nałożonych w ustawach na sąd, a także na temat podmiotu, który byłby odpowiedzialny w przypadku naruszenia obowiązków wskazanych w art. 47 i 48 u.i.g.

Stan prawny

Art. 29 u.i.g. stanowi, że „1. W przypadku:

- 1) częściowego lub całkowitego wykonania zobowiązania albo jego wygaśnięcia,
- 2) powzięcia przez wierzyciela, który zawarł z biurem umowę, o której mowa w art. 12 ust. 1, wiadomości o odzyskaniu przez osobę uprawnioną utraconego dokumentu, którym posłużyła się osoba nieuprawniona,

- 3) powzięcia wiarygodnej informacji, że przekazane informacje gospodarcze są nieprawdziwe,
- 4) powzięcia wiarygodnej informacji o zmianie innych informacji gospodarczych przekazanych przez wierzyciela do biura, zgodnie z art. 14-18

- wierzyciel jest obowiązany niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia tych informacji, wystąpić do biura, któremu przekazał dane o zobowiązaniu lub o posłużeniu się cudzym dokumentem, z żądaniem aktualizacji informacji gospodarczych, przekazując do biura aktualne dane.

2. W przypadku stwierdzenia faktu nieistnienia zobowiązania wierzyciel jest obowiązany niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia tej informacji, wystąpić do biura, któremu przekazał dane o zobowiązaniu, z żądaniem usunięcia informacji gospodarczych dotyczących tego zobowiązania. W związku z tym, że na podstawie k.k.w. wierzycielem jest sąd, konieczne jest określenie podmiotu, który byłby odpowiedzialny za wykonanie w/w obowiązków w ramach wewnętrznej struktury sądu.

Kwestia ta została rozstrzygnięta w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 925; dalej: Regulamin). W § 351 Regulaminu wskazano bowiem, że informację gospodarczą o powstaniu zaległości w uiszczeniu w całości lub części należności, o których mowa w art. 12a k.k.w. przekazuje do wszystkich biur informacji gospodarczej sędziego, do którego obowiązków to należy, niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od upływu terminu uiszczenia tej należności (ust. 1). Kolejne ustępy tego paragrafu (2-4) również wskazują, że wykonywanie czynności z zakresu przekazywania informacji do BIG należy do kompetencji sędziego.

Na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości z 2003 r. Nr 5, poz. 22; dalej: Zarządzenie), kierownicy sekretariatów wykonują czynności związane z wykonywaniem zarządzeń przewodniczącego wydziału lub sędziego, a do wykonania niektórych z nich mogą upoważnić także podległych sobie pracowników wydziału. Trzeba jednakże wskazać, że w zakresie przekazywania informacji do BIG, możliwości wykonywania czynności przez urzędników sądowych na podstawie zarządzeń są ograniczone, a to ze względów wskazanych poniżej.

Jak już wskazano, obowiązek żądania aktualizacji informacji gospodarczych spoczywa na sądzie, reprezentowanym przez sędziego. Czynności wymienione w art. 29 ust. 1 u.i.g. mają inny charakter niż czynności przypisane kierownikom sekretariatów w § 9 Zarządzenia. Wiążą się bowiem z merytoryczną oceną sytuacji prawnej dłużnika np. ustaleniem wygaśnięcia zobowiązania w oparciu o przepisy prawa cywilnego. Tymczasem pracownikami sekretariatów są osoby o różnym wykształceniu i stażu zawodowym. Nie sposób zatem uznać, ażeby pracownik nieposiadający wykształcenia prawniczego mógł z całą pewnością ustalić przyczynę wygaśnięcia zobowiązania, przez którą należy rozumieć

nie tylko zapłatę należności, ale także np. potrącenie, czy odnowienie. Istnienie tych przesłanek może być prawidłowo ocenione wyłącznie przez sędziego, do którego obowiązków to należy (§ 351 Regulaminu). Mając na uwadze *ratio legis* utworzenia BIG, rozwiązanie takie wydaje się być słuszne. Biura informacji gospodarczej powinny stanowić pewne źródło informacji na temat zadłużenia osób ujawnionych w ich rejestrach. Zgłaszanie lub uaktualnianie informacji przez osoby do tego nieprzygotowane, może skutkować powstawaniem błędów w systemie, który ze swej istoty powinien być wiarygodny i stanowić rzetelne źródło informacji dla wierzycieli.

Według opiniującego, także zagrożenie wysokimi sankcjami przewidzianymi w art. 47 i 48 u.i.g. wskazuje na znaczenie, jakie ustawodawca przypisuje prawidłowemu funkcjonowaniu BIG. Przepisy te stanowią, że brak dochowania obowiązków w zakresie zgłoszenia do BIG całkowitego wykonania zobowiązania albo jego wygaśnięcia, stwierdzenia faktu nieistnienia zobowiązania, przekazanie do BIG nieprawdziwej informacji gospodarczej lub nieusunięcie informacji gospodarczej w terminie pociąga za sobą możliwość nałożenia na wierzyciela grzywny w kwocie do 30.000 zł.

Nie można natomiast wykluczyć zlecenia urzędnikowi w drodze zarządzenia wykonania czynności technicznych związanych z obsługą przekazywania informacji do BIG. Z pewnością za czynność techniczną nie można uznać sporządzenia zawiadomienia do BIG, 1w którym stwierdza się istnienie przesłanek do zgłoszenia, aktualizacji lub wykreślenia informacji. Nie ma natomiast przeszkód, aby uznać, że pracownik może przesłać do BIG zawiadomienie sporządzone i podpisane przez sędziego po dokonaniu przez niego oceny danego zdarzenia prawnego mogącego mieć wpływ na sytuację dłużnika. Kompetencji urzędników nie można domniemywać, a z pewnością nie można przypisywać im kompetencji wprost przydzielonych sędziemu. Podstawy do przyznania urzędnikom kompetencji do zgłaszania informacji do BIG nie może stanowić § 9 ust. 6 pkt 6 Zarządzenia, gdyż stanowi on o sporządzaniu pism o uiszczeniu kar pieniężnych do oddziału finansowego sądu, tj. w ramach wewnętrznej struktury sądu, a nie w relacji z podmiotami zewnętrznymi, do których zaliczyć trzeba także BIG. Również § 18a Zarządzenia nie może być taką podstawą, albowiem dotyczy on doręczeń elektronicznych, za które nie można uznać zgłoszeń do BIG. Doręczenie jest również czynnością techniczną, pomimo, że wywołuje pewne skutki w sferze praw i obowiązków adresata, natomiast zawiadomienie do BIG jest czynnością merytoryczną, z pogranicza kompetencji orzeczniczych. Zgłoszenie zawiadomienia drogą elektroniczną powinno odbywać się na podstawie imiennego upoważnienia do występowania w imieniu sądu, gdyż nieprawidłowe wykonanie obowiązków z tego wynikających może powodować nałożenie na sąd kary pieniężnej. Ponadto przesyłanie informacji drogą internetową wiąże się z przyjęciem odpowiedzialności za ich prawdziwość, dlatego nie może budzić wątpliwości powiązanie osoby decydującej o zgłoszeniu z samym zgłoszeniem. W przypadku ewentualnego błędu, trudno byłoby stwierdzić, czy popełniła go osoba decyzyjna, czy urzędnik działający na podstawie zarządzenia.

Jeśli natomiast chodzi o odpowiedzialność za niedochowanie obowiązków wskazanych u.i.g., to w przypadku sądu nie sposób stwierdzić, aby mogła ją ponosić osoba fizyczna.

Przepisy art. 47 i 48 u.i.g. stanowią, że kara może być nałożona na wierzyciela. Ani sędzia, który działa w imieniu wierzyciela, ani urzędnik wykonujący czynności techniczne na podstawie zarządzenia nie są wierzycielami. Kara finansowa może być zatem nałożona na sąd, natomiast odpowiedzialność pracowników będących urzędnikami sądowymi mogłaby wynikać wyłącznie z kodeksu pracy, który stanowi, że pracownik odpowiada do pełnej wysokości tylko w przypadku wyrządzenia szkody z winy umyślnej. Trudno natomiast przypisać odpowiedzialność z ustawy osobie wykonującej czynności techniczne polegające na przesyłaniu tradycyjnej korespondencji.

Zdaniem opiniującego, pracownik, któremu na podstawie zarządzenia zlecono czynności związane z merytoryczną oceną informacji, których powzięcie wiąże się z zawiadomieniem BIG, na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1241) powinien odmówić wykonania takiego polecenia jako niezgodnego z prawem, gdyż obowiązki związane ze zgłaszaniem informacji do BIG zostały wyraźnie przypisane sędziemu.

Wnioski

1. Analiza prawna przedstawionego zagadnienia wskazuje, że delegowanie na urzędników czynności związanych z elektronicznym zawiadamianiem BIG jest niedopuszczalne, ponieważ mogłoby doprowadzić do rozproszenia odpowiedzialności w przypadku nieprawidłowego wykonania obowiązków. Regulamin nakazuje, aby do czynności związanych z BIG wyznaczony został sędzia. Zarządzenie, na podstawie którego konieczna byłaby merytoryczna analiza stanu prawnego i faktycznego, lub którego treść pozostawiałaby wątpliwości, czy urzędnik ma wykonać czynności inne niż techniczne, nie powinno zostać wykonane. Przepisy dotyczące organizacji pracy w sądzie nie przewidują możliwości delegacji na urzędnika kompetencji do orzekania.
2. Urzędnik działający na podstawie wydanego zarządzenia nie może ponosić odpowiedzialności, o której mowa w art. 47 i 48 u.i.g., gdyż nie jest wierzycielem w rozumieniu tej ustawy. Odpowiedzialność w związku z informowaniem BIG pracownik mógłby ponosić tylko w granicach przydzielonych mu obowiązków, tj. w zakresie czynności technicznych.

Opracowanie: Zespół Prawny dla MOZ NSZZ „Solidarność” Pracowników Sądownictwa